

Satversmei atbilst normas, kas noteic pienākumu maksāt subsidētās elektroenerģijas nodokli

2015. gada 3. jūlijā Satversmes tiesa ir pasludinājusi spriedumu lietā Nr. 2014-12-01 „Par Subsidētās elektroenerģijas nodokļa likuma 3. panta 1. un 2. punkta, 4. panta 1. punkta un 5. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 105. pantam”.

Subsidētās elektroenerģijas nodoklis nav atzīstams par nesamērīgu slogu tā maksātājiem

Apstrīdētās normas

Subsidētās elektroenerģijas nodokļa (SEN) likuma 3. panta 1. un 2. punkts noteic: „Ar nodokli apliekami ienākumi, kuri tiek gūti no: 1) obligātā iepirkuma ietvaros pārdotās elektroenerģijas; 2) saņemtās garantētās maksas par koģenerācijas stacijā vai elektrostacijā uzstādīto elektrisko jaudu.”

SEN likuma 4. panta 1. punkts noteic: „Nodokļa maksātāji ir elektroenerģijas ražotāji, kuriem ir tiesības: 1) pārdot elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros.”

Savukārt SEN likuma 5. pants noteic nodokļa likmes.

Augstāka juridiskā spēka normas

Satversmes 1. pants: „Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika.”

Satversmes 105. pants: „Ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos uz atsevišķa likuma pamata pret taisnīgu atlīdzību.”

Prasījuma robežas

Satversmes tiesa apstrīdētās normas vērtēja kā vienotu tiesisko regulējumu. [13] Satversmes tiesa vērtēja apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 105. panta pirmajiem trīs teikumiem. [14] Savukārt apstrīdēto normu atbilstība no Satversmes 1. panta izrietošajam tiesiskās paļāvības principam vērtēta kopsakarā ar Satversmes 105. pantu. [14.2]

Lietas fakti

Saeima 2013. gada 6. novembrī pieņēma SEN likumu, kas stājās spēkā 2014. gada 1. janvārī. Satversmes tiesā par apstrīdēto normu konstitucionalitāti vērsās vairāki desmiti subsidētās elektroenerģijas ražotāji. Pieteikumu iesniedzēji pauda uzskatu, ka nodoklis ir pārmērīgs slogs tā maksātājiem, turklāt tas ieviests, pārkāpjot tiesiskās paļāvības principu.

Tiesas secinājumi un lēmums

Par īpašuma tiesību ierobežojumu

Satversmes tiesa, vērtējot, vai apstrīdētās normas ierobežo pieteikumu iesniedzēju īpašuma tiesības, visupirms atgādināja, ka tiesības uz īpašumu demokrātiskā valstī nav absolūtas. [14.3]

Nodokļa maksāšanas pienākums vienmēr nozīmē īpašuma tiesību ierobežošanu. [14.3]

Vērtējot, vai īpašuma tiesību ierobežojums ir attaisnojams, Satversmes tiesa vērtē:

- 1) vai pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu,
- 2) vai ierobežojumam ir leģitīms mērķis,
- 3) vai ierobežojums ir samērīgs. [15]

Ierobežojums ir noteikts ar likumu

Satversmes tiesa secināja, ka no lietas materiāliem un lietas dalībnieku paskaidrojumiem neizriet, ka apstrīdētās normas nebūtu pieņemtas pienācīgā kārtībā, nebūtu pienācīgi izsludinātas vai skaidri saprotamas. Tādējādi Satversmes tiesa atzina, ka **pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu**. [16]

Par apstrīdēto normu leģitīmo mērķi

Satversmes tiesa norādīja, ka regulējums, kas paredz kāda nodokļa maksāšanu, ir jāvērtē kā ierobežojums, kas noteikts tādēļ, lai nodrošinātu valsts budžeta un pašvaldību budžetu veidošanu. Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdēto normu leģitīmais **mērķis ir sabiedrības labklājības aizsardzība**. [17]

Par pamattiesību ierobežojuma samērīgumu

Vērtējot pamattiesību ierobežojuma samērīgumu, Satversmes tiesa vērtē:

- 1) vai norma ir piemērota tās leģitīmā mērķa sasniegšanai,
- 2) vai šāda rīcība ir nepieciešama,
- 3) vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par personas tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto zaudējumu. [18.1]

Attiecībā uz apstrīdēto normu atbilstību tiesiskās paļāvības principam Satversmes tiesa atzina, ka tas prasa līdzsvarot personu tiesisko paļāvību uzreiz jau iegūtām tiesībām ar sabiedrības interesēm, proti, arī šajā jautājumā izšķiroša nozīme ir tam, vai ievērots samērīguma princips. [18]

Satversmes tiesa norādīja, ka, vērtējot īpašuma tiesību ierobežojumu, kas izriet no nodokļa maksāšanas pienākuma, tai jāņem vērā likumdevēja plašā rīcības brīvība. Tādējādi Satversmes tiesai galvenokārt jāvērtē, vai nodokļa maksājums nav nesamērīgs slogs tā adresātam. [18.2]

Satversmes tiesa norādīja, ka tā nevar pārbaudīt, vai likumdevēja izraudzītie līdzekļi ir ekonomiski pamatoti. Lai noskaidrotu, ka apstrīdētās normas ir piemērotas leģitīmā mērķa sasniegšanai, Satversmes tiesa pārbaudīja, vai nodokļa ieviešanai ir objektīvi un racionāli apsvērumi, proti, vai nodoklis nav noteikts patvaļīgi un vai nodokļa aprēķināšanas kārtība ir tāda, kas ļauj matemātiski izskaitļot nodokļa maksājumu. [19] Satversmes tiesa, ņemot vērā to, ka nodokli ir iespējams precīzi izskaitļot, kā arī to, ka Saeima ir vērtējusi gan SEN ietekmi uz nozari, gan dažādas nodokļa likmes, nāca pie slēdziena, ka izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai. [19.2] Tāpat tiesa, vērtējot citu līdzekļu iespējamo pastāvēšanu, konstatēja, ka izraudzītie līdzekļi ir nepieciešami leģitīmā mērķa sasniegšanai. Citi risinājumi uzskatāmi par tādiem, kas varētu liegt sasniegt leģitīmo mērķi vismaz tādā pašā kvalitātē. [20]

Satversmes tiesa norādīja, ka no lietas materiāliem nav gūstams apliecinājums tam, ka SEN būtu nesamērīgs slogs kādam tā maksātājam. Tādējādi tiesa atzina, ka labums, ko sabiedrība iegūst no apstrīdētajām normām, ir lielāks par personu tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto kaitējumu. [21]

Tādējādi apstrīdētās normas **atbilst samērīguma principam.**

Līdz ar to Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētās normas **atbilst Satversmes 1. un 105. pantam.**

Satversmes tiesas spriedums ir galīgs un nepārsūdzams, tas ir stājies spēkā. Sprieduma teksts ir pieejams Satversmes tiesas mājas lapā.

Relīze sagatavota ar mērķi veicināt Satversmes tiesā izskatāmās lietas faktisko apstākļu izpratni. Tā nav uzskatāma par sprieduma daļu un nav saistoša Satversmes tiesai. Spriedumi, lēmumi un cita informācija par Satversmes tiesu atrodama tiesas mājas lapā www.satv.tiesa.gov.lv.

Līna Kovalevska

Satversmes tiesas priekšsēdētāja palīdze

Lina.Kovalevska@satv.tiesa.gov.lv

67830748, 29813216